

Menšiny a Romové – mýty, fakta a realita

Kdo jsou Romové

- Rom jako nositel romské kultury
 - Socializace do komplexního systému hodnot, norem, principů apod.
 - Rodinné a příbuzenské vazby, kritéria subetnicity, rituální čistota/nečistota, víra v *mule*, olašské soudy Kriss apod.
- Rom ve smyslu sebeidentifikace
 - Dobrovolné přihlášení se národnosti
 - Celkem cca 11000 obyvatel 2001
 - Spekulace o tom proč se nepřihlásili
 - Problematický koncept „národnosti“ a „národa“

Kdo jsou Romové II

- Rom jako zvnějšku připsaná charakteristika
 - Typický vzhled, chování, mluva
 - Neexistuje „romský antropologický typ“, stejně jako neexistuje „český antropologický typ“.
- Eklektická definice (Gabal a další)
 - *Za Roma/Romku považujeme člověka, který se za něj/ni sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností hlásil, a/nebo je za takového/takovou považován(a) významnou částí svého okolí na základně skutečných či domnělých (antropologických, k kulturních nebo sociálních) indikátorů.*

Kdo jsou Romové III

- *„Dříve se označení Cikán nepoužívalo pro etnickou skupinu, identifikovanou barvou pleti, ale pro označení osob, žijících určitým způsobem života.“*
- Tradiční romská kultura vs. kultura chudoby (*Oscar Lewis*)
- Hypotetický případ cizokrajného kmene Trihů z ostrova Keb-O'Kay

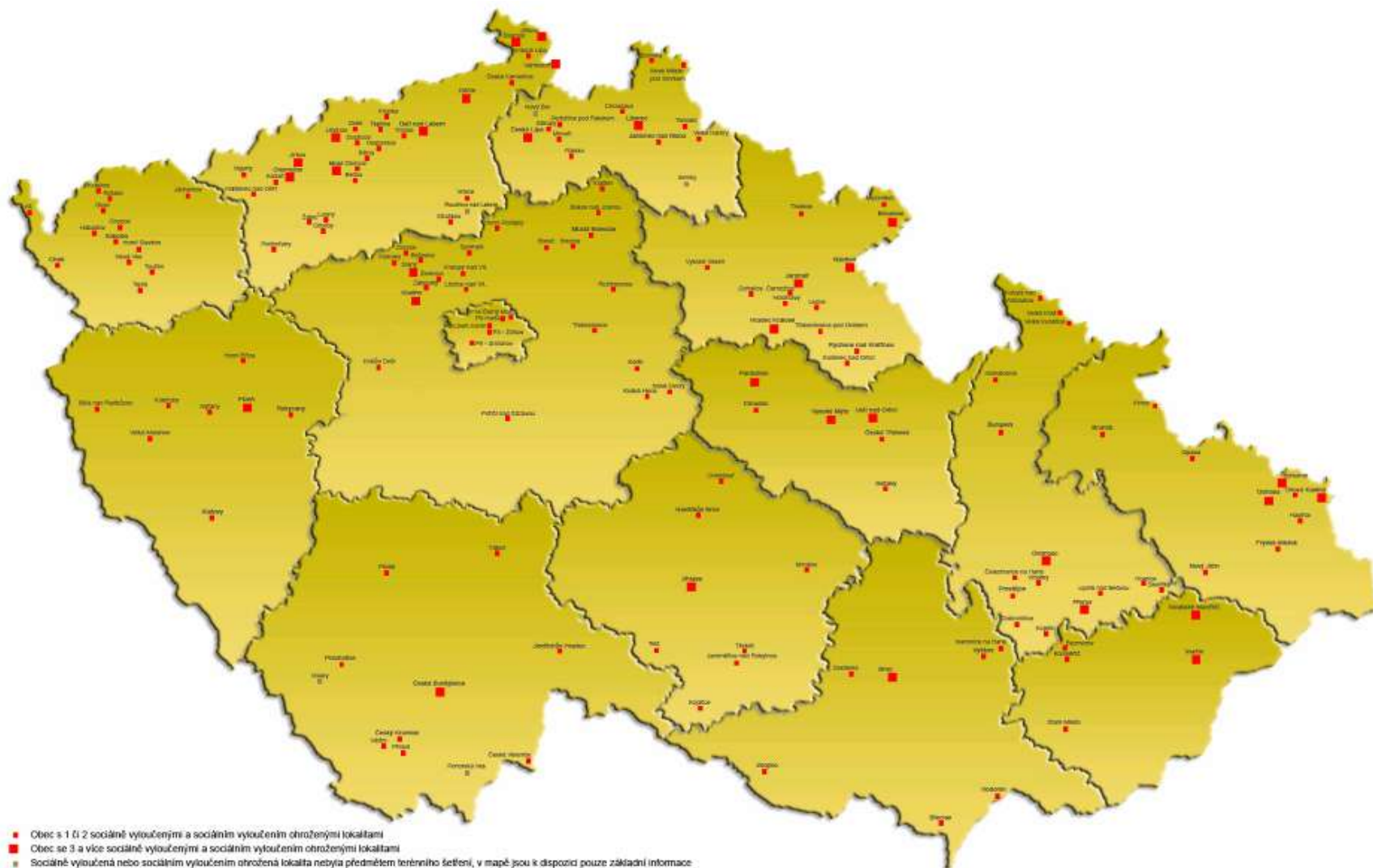
Sociální vyloučení

- Chudoba vs. sociální vyloučení – přechod od vertikální koncepce k horizontálnímu pojmu
- **Chudoba** – nedostatek finančních prostředků a ekonomických statků
- **Sociální vyloučení** – osoba, rodina, domácnost, společenství jsou vyloučeny z určitých sociálních vztahů a interakcí i z provozu sociálních institucí

Sociálně vyloučené lokality

- Nahrazení termínu „komunita“
 - Komunita se rozhoduje, vytváří své zastoupení, vstupuje do jednání s okolím apod. – to se neděje
- Sociálně vyloučené lokality
 - prostorové vyloučení
 - symbolické vyloučení spojené se stigmatizací,
 - sociální vyloučení obyvatel lokality

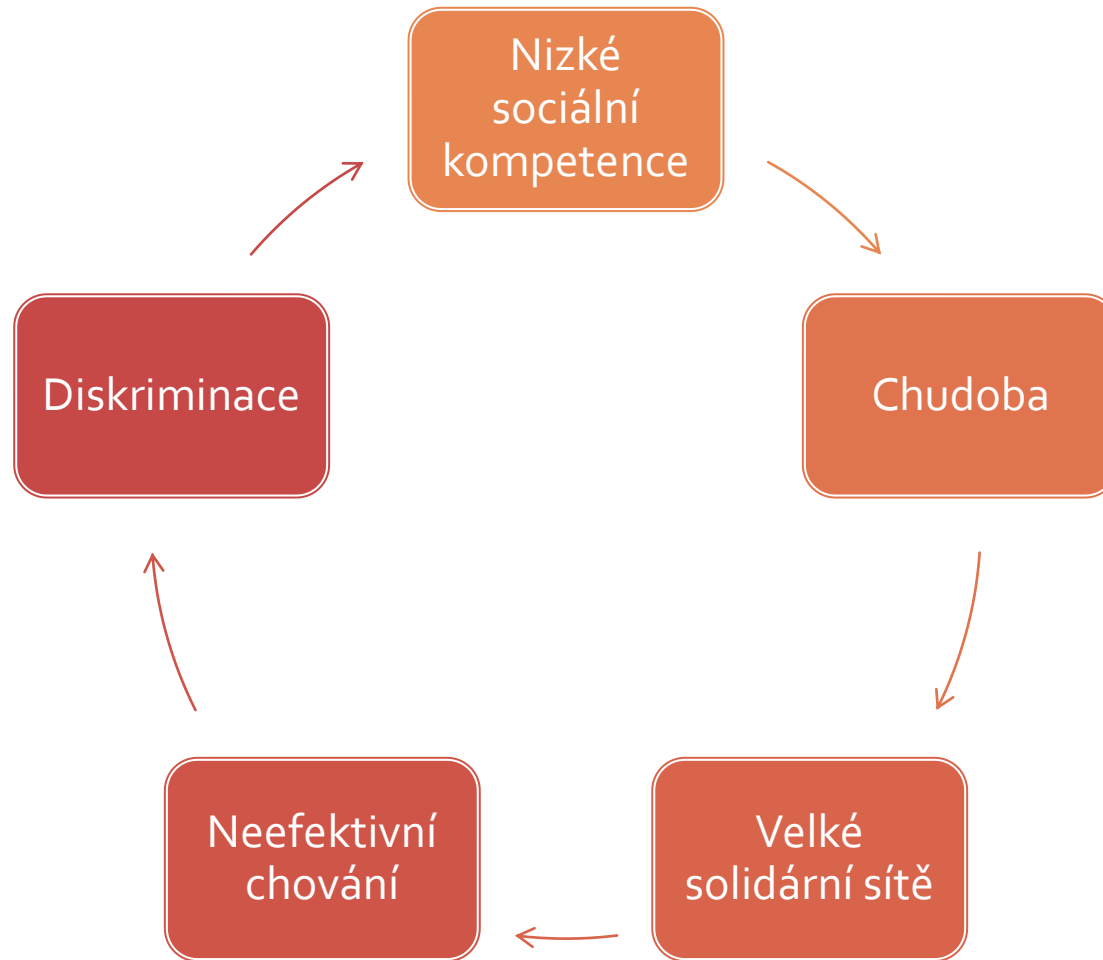
Mapa sociálně vyloučených lokalit

Problémy

Kauzální kruh

Bydlení

- Původ dnešní situace
 - Urbanistické změny
- Obecní byty
 - Permanentní nedostatek bytů
 - Prodej
- Přidělování obecních bytů
 - Loterie, více či méně diskriminační praktiky

Bydlení II

- Ubytování neplatičů
 - Kdo je identifikovaný neplatič
 - Způsoby nabízení obecních bytů specifické cílové skupině
- Výroba neplatičů
 - Finanční náročnost bydlení v sociálně vyloučené lokalitě

Vzdělávání dětí – vnější omezení

- Honzíkova cesta – kazuistika pro učitele
 - **Prospěch:** Jan vyniká v tělocviku, je průměrný v matematice, má nedostatky ve čtení a psaní, nečte plynně, čte velmi pomalu, zakoktává se. Jeho písmo je neúhledné, při psaní vážne jemná motorika. Projevuje zájem o přírodu a zvířata, je velmi zvědavý a „živý“.
 - Vysvědčení v 1. třídě bylo průměrné, v této době se účastnil společných výletů a akcí se třídou, nyní na společné exkurze nejezdí, nenosí z domova finanční příspěvky na akci. V době výletů se účastní vyučování ve vedlejší třídě, kde mívá konflikty. Nedávno se na vyučování v této „náhradní“ třídě nedostavil, omluvenku nepřinesl. Tzn. má v tomto měsíci 4 neomluvené hodiny. Na vyučování je nedostatečně připraven a vybaven, úkoly nemají dostatečnou kvalitu, nedokončuje je, sporadicky je vůbec nepřinese, nenosí pastelky, často nemá čím psát, sešity a učebnice má poničené, „upatlané“. Na tělocvik nenosí vhodnou obuv. V poslední době je často napomínán, je nesoustředěný. Zdržuje práci s ostatními.
 - **Rodinná situace:** 3 sourozenci: Dana 3 roky, Martin 12 let, Andrea 10 let. Martin i Andrea navštěvují základní školu praktickou (dříve zvláštní škola). Otec je téměř rok nezaměstnaný, má základní vzdělání, matka je v domácnosti, má dokončenou zvláštní školu. Rodina bydlí v domě obývaném z velké většiny Romy, ve vzdálenosti od školy cca 1 km. Rodina v posledním roce neplatí nájemné, věc je předána soudu s návrhem na vystěhování bez nároku na náhradní ubytování. Matka se zmínila, že by bylo možná lépe, aby byl chlapec přerážen do zvláštní školy, do které již chodí jeho starší sourozenci. Škola je vzdálena od místa bydliště cca 3 km.

Honzíkova cesta

Honzík R

- Doporučení k přechodu na ZŠP je 2,77 x častější u Honzíka R.
- Nízká míra schopnosti identifikovat kořeny vzdělávacích obtíží
- Etnizace a mýtizace problému (mýtus homogenního prostředí)
- Nedostatečná znalost a dostupnost podpůrných mechanismů a sociálních služeb.
- Existence institucí.

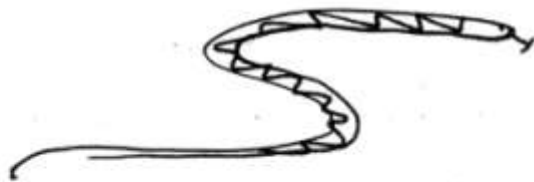
Honzík - NR

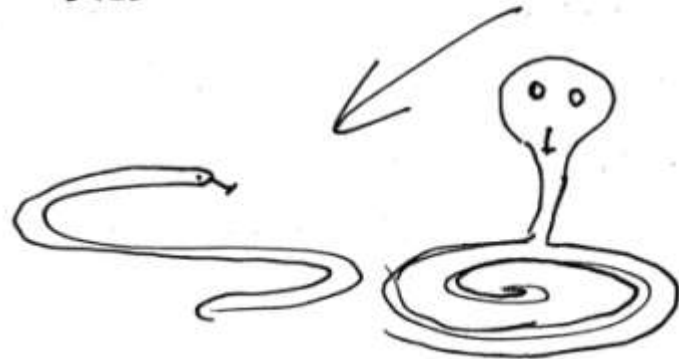
Honzíkova cesta II

Drahá
Neboť

volegyně —
tanuťte

opatruj Vaš Pán Bůh!
basou nohou mezi

Vzdělávání dětí – vnitřní limity

- Omezený jazykový kód, etnolekt
- Deficity v oblasti rozvoje kognitivních funkcí dětí
- Nedostatek podpory ze strany rodičů
- Obecně nevyhovující prostředí bytů
- Motivační deficity
 - Zkušenosti rodičů – jak jim prospělo vlastní vzdělávání
 - Ekonomická nevýhodnost vzdělávání

Nezaměstnanost

- Změny po roce 1989 – otevření volného trhu práce
- Strukturální nezaměstnanost
- Předluženost – ekonomická nevýhodnost legálního zaměstnání
 - Vysoké zdanění legální práce
 - Předluženost – exekuce
 - Poptávka po práci na černo

Předluženost

- Problematické strategie
 - Skryté poplatky, délka smluv, vysoké pokuty
- Nevzdělaní obyvatelé – nízká funkční gramotnost – ideální cílová skupina pro úvěrování.
- Predátorské úvěrování – zaměření na vytvoření trvale udržitelného dluhu.
- Predátorský index

Funkční gramotnost

- RPSN, úrok p.a., akontace ...
- Rozhodčí doložka ...
- Hmotná nouze ...
- Veřejně prospěšné práce (VPP), obecně prospěšné práce (OPP), veřejná služba (VS), společensky účelná pracovní místa (SUPM)
- Hmotná podpora v nezaměstnanosti
- Státní sociální podpora
- Pomoc v hmotné nouzi
- MOP (Mimořádná a okamžitá pomoc)
- Životní a existenční minimum
- Společně posuzované osoby.
- *„Výše příspěvku pro zaopatřené nezletilé dítě se stanoví jako součin částky životního minima dítěte a koeficientu 1,40.“*

Kriminální chování

- Vnitřní kriminalita
 - Zaměřená dovnitř skupiny, lokality
 - Primárně lichva
- Smíšené
 - Např. drogy
- Vnější kriminalita
 - Zaměřená na vnější prostředí

Lichva/úžera

- Import ze Slovenska, pravděpodobně poměrně nová trestná činnost
- *„Jedná se o nejzávažnější formu trestné činnosti uvnitř jednotlivých romských komunit, způsobující sociální oslabení romských rodin a jako nejhorší důsledek je uváděn zhoršený zdravotní stav dětí v předškolním věku, jejich nárazové hladovění, podvýživa i nárůst úmrtnosti.“* (materiál Úradu vlády Slovenskej republiky, 2004)
- Lichvář – člen silné fajty, pečlivá práce na PR
- V současné době rozvoj subtilnějších forem, provázanost s prací na černo a s bydlením.
- Pokud stíháno, tak jako vydírání, útisk, porušování domovní svobody
- Policejní programy – pracovní skupina Lichva, styční důstojníci, policejní asistenti v terénních programech

Omezování a zbavení osobní svobody

- Fenomén „**bílých otroků**“
- Obyvatel majority končí v ghettu, neparticipuje v podpůrných sociálních sítích
- Zabavování důchodů
- Bránění ve svobodném pohybu
- Obsazení bytu, domku apod.

Drogy, alkohol, gambling

- Preference drogy odpovídá v zásadě regionálním preferencím, s výjimkou olašských Romů
- Drogové gangy – organizovaná rodinné skupiny, lokální specifika
- Gambling – kolik heren, zastaváren je v okolí sociálně vyloučených lokalit?

Vnější kriminalita

- Kuplířství
 - Obětí jsou ženy obecně (romské i neromské)
 - Rodinné klany, pasáci jsou často členové rodiny
 - *„Nechodily by tak často, kdyby se svou hloupostí neuvázaly nějakému lichvářovi a potom musí chodit dvakrát tolik co by chodily normálně.“*
- *Bílé koně – fakturace na ŽL bezdomovců apod.*

Cesty k řešení

- Sociální služby, zaangažovanost širokého spektra služeb
- Koordinovaná spolupráce:
 - Sociální služby
 - Vzdělávací instituce
 - Poskytovatelé bydlení
 - Bezpečnostní složky
 - Samospráva, státní správa
- Příklady
 - Záškoláctví, lichva, domácí násilí, mimořádné události (pochody extremistů)

Děkuji za pozornost

Richard Kořínek

richard.korinek@clovekvtisni.cz

Člověk v tísni, o.p.s., pobočka Olomouc

<http://www.clovekvtisni.cz>

<http://www.integracniprogramy.cz>